

Reflectarea marii invazii mongole din 1236-1242, în izvoarele literare

Dr. Vasile Mărculeț*

* Colegiul Tehnic „Mediensis”, Mediaș, România, e-mail: vasmarculet@yahoo.com; vasilemarculet@gmail.com.

Abstract: *The Mongol Invasion from 1236-1242 Presented in the Literary Sources.* The Mongol invasion of Europe was presented in numerous contemporary or late literary sources such as: annals, chronicles, stories, poems. They come from a vast geographic area and from different areas of civilization. Thereby, we have literary sources from the Chinese, Muslim, Eastern European Orthodox (Russian) spaces as well as from the Western European Catholic space (Polish, Hungarian, German, Italian, French, English etc.). According to the quantity and quality of the information that was communicated, those sources can be grouped in three large categories: a) those that only register the Mongol invasion; b) those that present summary information on the development of the Mongol invasion; c) those that give detailed information on its development.

Keywords: Mongols, Tatars, Hungary, Poland, Batu, Subedey.

Marea invazie mongolă din 1236-1241 a pus în contact direct civilizația europeană cu o nouă civilizație „a stepelor” și cu un nou popor de origine turanică, cel mongol. Contactul, mai exact ciocnirea dintre cele două civilizații, a fost unul violent. Pătrunderea prin forța armelor a mongolilor în spațiul răsăritean și central al continentului a surprins lumea europeană complet nepregătită.

Marea invazie mongolă în Europa. Invazia mongolă împotriva Europei a fost hotărâtă în *kuriltay*-ul din 1235, în cadrul căruia s-au reunit membrii casei gingishanide, alături de principalii comandanți militari. Ea a fost o soluție de compromis rezultată în urma confruntării dintre două puncte de vedere: cel susținut de o tabără, în frunte cu marele han Ogođey (1229-1241), care propunea invadarea Chinei dinastiei Sung, și cel susținut de o grupare, în frunte cu marele

general Subedey și reprezentanții casei lui Djuchi, care solicitau invadarea spațiului rus și a Europei răsăritene¹.

În urma confruntării celor două puncte de vedere divergente, susține Jack Weatherford, *kuriltay*-ul a adoptat „o hotărâre remarcabilă și fără precedent: armata mongolă avea să pornească în toate direcțiile; împărțindu-se, va ataca simultan Dinastia Sung și Europa”². Punerea în aplicare a acestei decizii a permis armatei mongole să înregistreze performanțe unice în istorie până în epoca contemporană. „Armata mongolă, angajată în aceste campanii – conchide autorul amintit – se va întinde pe o distanță de cinci mii de mile (c. 8.000 km, n.n.) și până la peste o sută de grade latitudine, fapt neegalat de nicio altă armată până în Al Doilea Război Mondial, când Statele Unite și Alianții au luptat în campanii simultane în Europa și Asia”³.

Nu insistăm aici asupra prezentării detaliate a desfășurării invaziei mongole. Acest lucru a fost făcut de-a lungul timpului de numeroși autori, care, fie au abordat derularea mării invazii mongole în ansamblul ei, fie în diferitele regiuni afectate de aceasta⁴. Ca urmare, ne vom limita doar la a prezenta succint principalele direcții de operații ale forțelor mongole și la precizarea obiectivelor acestora.

Asaltul mongol asupra Europei s-a produs în două etape. Într-o primă etapă, cuprinsă între primăvara anului 1236 și decembrie 1240, au fost atacate și supuse cnezatele rusești, Cumania Albă, popoarele

---

¹ *The Secret History* 1982, p. 215-217; *The Secret History of the Mongols* 2005, p. 262-263; *The Secret History of the Mongols* 2015, p. 189-190; Cf. Weatherford 2004, II, 6; Cf. Weatherford 2017, p. 237.

² Weatherford 2004, II, 6, pe <http://flibusta.site/b/403711/read> (accesat: 01.07.2019); Weatherford 2017, p. 237.

³ Weatherford 2004, II, 6, pe <http://flibusta.site/b/403711/read> (accesat: 01.07.2019); Weatherford 2017, p. 237.

⁴ D’Ohsson 1834, p. 110-172; Curtin 1908, p. 225-253; Pullé 1913, p. 2-3, 179-180; Grousset 1922, p. 46-49; Grousset 2006, p. 336-342; Cheshire 1926-1927, p. 89-105; Sacerdoțeanu 1933, p. 18-66; Minorsky 1952, p. 221-238; Grecov, Iacobovschi 1953, p. 194-204; Ronay 1978 pe <https://epdf.pub/queue/the-tartar-khans-englishman.html> (accesat: 01.07.2019); Sweeney 1987, p. 156-183; Rady 1991, p. 39-46; Sinor 1999, p. 1-41; Marcello 2002, p. 150-152; Spinei 1999, p. 381-422; Spinei 2003, p. 406-446; Epure 2004, p. 13-26; Burgan 2009, p. 28-34; Gonța 2010, p. 43-82; Tatár 2012, p. 334-341; Jackson 2014, p. 58-75; Billé 2014, p. 752-756; Zimonyi 2014, p. 325-348; Sophoulis 2015, p. 251-277; Morrison 2015, p. 1-14; Maiorov 2016a, p. 473-499; Maiorov 2016b, p. 702-714; Majorov 2017a, p. 86-104; Majorov 2017b, p. 110-130; Laszlovszky, Pow, Romhányi, Ferenczi, Pinke 2018, p. 419-450.

din Caucazia și Transcaucazia, precum și cele din Crimeea. A doua etapă, desfășurată între primăvara anului 1241 și cea a anului 1242, a constat în asaltul asupra Europei Centrale.

În vederea atacării Europei Centrale, având drept obiectiv principal cucerirea Ungariei, forțele mongole s-au concentrat în iarna anilor 1240-1241 în teritoriile Cnezatului de Halici-Volhynia. De aici, asaltul asupra Europei Centrale a fost dat pe trei direcții. Gruparea mongolă situată în flancul nordic al dispozitivului militar conceput de Batu și Subedey, comandată în principal de frații lui Batu, a devastat Polonia Mare, Polonia Mică, o parte a Sileziei și a Boemiei. Principala grupare a zdrobit oastea maghiară și a supus întreaga Ungarie, detașamentele sale înaintate ajungând până în apropierea Vienei. În sfârșit, gruparea din flancul sudic, comandată de prinții Qadan, Buri și Bocek, a străbătut întregul spațiu românesc, de unde a pătruns în Ungaria. Ulterior, sub comanda prințului Qadan, forțele mongole din compunerea acestui flanc au înaintat până în Croația, pe coasta dalmată a Adriaticii.

Stoparea mării invazii mongole și, probabil, salvarea Europei Apusene s-au datorat unui eveniment cu totul neașteptat, anume moartea marelui han Ogodey. Survenită în decembrie 1241, a pus capăt unei ofensive care părea de neoprit. Interesat în mod direct de alegerea noului mare han, Batu a dispus oprirea ofensivei spre vest și retragerea forțelor mongole spre Asia. În cursul retragerii, forțele mongole din flancul sudic, comandate de prințul Qadan, au devastat și supus Serbia și Țaratul Vlaho-Bulgar. Sub stăpânirea mongolă rămânea un vast teritoriu care se întindea din China până la poalele Munților Carpați.

Reflectarea mării invazii mongole de izvoarele literare.

Amploarea și impactul mării invazii mongole asupra civilizațiilor de pe două continente au făcut ca relatări despre ea să se regăsească în numeroase izvoare literare. Avem aici în vedere anale, cronici, relatări, poeme literare, contemporane sau tardive, care provin dintr-un areal geografic vast și din arii de civilizație diferite. Dispunem, astfel, de izvoare literare din spațiul chinezesc, musulman, est-european ortodox (ruses), precum și din cel vest-european, de confesiune catolică (polonez, maghiar, german, italian, francez, englez etc).

La baza demersului nostru stă un eșantion de circa 100 de asemenea izvoare literare, provenite din toate ariile de civilizație menționate. Redactarea lor s-a realizat într-o perioadă lungă de timp,

respectiv din a doua jumătate a secolului al XIII-lea și până în secolul al XVII-lea. Precizăm faptul că pentru a asigura posibilitatea cititorului de a verifica veridicitatea afirmațiilor noastre, am recurs, acolo unde a fost posibil, la folosirea mai multor ediții a aceluiași izvor istoric.

În funcție de cantitatea și calitatea informațiilor comunicate, respectivele izvoare pot fi grupate în trei mari categorii: **a)** care doar înregistrează marea invazie mongolă; **b)** care oferă o serie de informații sumare referitoare la desfășurarea mării invazii mongole; **c)** care transmit informații detaliate referitoare la desfășurarea acesteia.

Prima categorie de izvoare se limitează doar la a înregistra marea invazie mongolă, de cele mai multe ori cu menționarea statelor afectate de aceasta sau a conducătorilor uciși, uneori chiar indirect. Informațiile transmise de respectivele izvoare litarare au, în general, conținuturi de tipul: „*Tartari vastant Ungariam*”, „*Tartari Ungariam et Poloniam vastaverunt et plures occiderunt*”, „*Tartari Ungariam invaserunt. Cardinales cum abbatibus capti sunt*”, „*Tartari Ungariam vastant*”, „*Polonia et Hungaria a Tartaris graviter plagnatur*”, „*Crux predicta fuit contra Tartaros*”, „*Tartari Hungaria devastant*”, „*a Tartarorum gente destruitur*”, „*Tharthari primi Poloniam introierunt*”, „*Tartari vastaverunt Poloniam*”, „*Tartari vastaverunt Ungariam*”, „*Hungaria devastata per Tartaros*”, „*Tartari Ungariam intraverunt et devastaverunt*”, „*Tarthari totam Ungariam gladio et incendiis devastarunt*”, „*Gens nephanda dicta Tartarins, que nuper de insulis ebulliens, superficiem terre impleverat, Ungariam cum adiacentibus regionibus devastat*”, „*Tartari occiderunt ducem Henricus II*”, „*Tattari Colomanum fratrem regis Ungarie, sagttaverunt. Henricus ducem Polonie occiderunt*”, „*Tartari Cracoviam intrantes ecclesias succendunt et populum infinitum abducunt*”, „*Primi Tartari Poloniam intrant, populum occidunt, devastant terram et ducem Henricum occidunt*”, „*Gens Tartarorum in duas partes se dividendo Bohaemian, Hungariam Poloniamque vastavit*”, „*Gens Tartarum et destruxit regnum Hungarie et alia multa*” „*Tartari transeuntes Montes Rhiphaeos*” etc⁵.

---

⁵ *Continuatio Admutensis*, 1851, p. 593; *Annales Veterocellenses*, 1859, p. 43; *Annales Ryenses*, 1859, p. 401; *Annales Saxonici*, 1859, p. 431; *Annales Moguntini*, 1861, p. 2; *Ellenhardi Annales*, 1861, p. 102; *Annales Colmarienses Minores*, 1861, p. 189; *Annales Sancti Georgii*, 1861, p. 297; *Notae S. Clarae*, 1866, p. 536; *Annales Silesiae Superioris*, 1866, p. 552; *Annales Polonorum*, 1866, p. 634, 635; *Annales Mechovienses*, 1866, p. 668; *Annales Terrae Prussicae*, 1866, p. 691;

A doua categorie de izvoare literare, pe lângă înregistrarea marii invazii mongole, oferă și o serie de informații sumare cu privire la unele aspecte ale desfășurării acesteia. Știrile transmise de izvoarele din această a doua categorie se referă la prezentarea unor direcții, de operații ale forțelor mongole, la situația unor regiuni afectate de invazie, la unele orașe și cetăți cucerite de mongoli, la efectivele beligeranților, la pierderile suferite, la situația populației din zonele lovite de invazie, nominalizarea unor comandanți etc.

În acest punct al demersului nostru, subliniem faptul că, în unele cazuri, o delimitare clară între lucrările care pot fi incluse în această categorie de izvoare și cele care aparțin primei categorii este extrem de dificil de făcut.

Informațiile transmise de această categorie de izvoare literare, chiar dacă unele sunt oarecum mai extinse, sunt, în marea lor majoritate, de tipul: „*pagani qui Tataři dicuntur multa regna christianorum destruxerunt; [...]. Hiidem Colomannum, fratrem regis Ungariae, sagittaverunt et Ungariam totam depopulaverunt, et Henricum ducem Poloniae in bello occiderunt cum exercitu eius in ipsa Polonia*”; „*Tartari cum Cumanis regnum Ungariae invadunt, Cholomannum regis fratrem in conflictu interficiunt, Belam regem de regno expellunt, tantam stragem faciunt in populo, qualem nulla meminit etas, ipsum regnum percuciant usque ad internicionem vastantes*”; „*Primi Tratarı Cracoviam intraverunt, et magnam stragem in populo christiano fecerunt, et ducem Slesie Henricum occiderunt*”; „*Anno Domini 1241 fuit occisus dux Henricus a Tartaris et devastaverunt totam Slesiam et Poloniam*”; „*Anno Domini 1241 fuit occisus a Tartaris dux Henricus II, qui devastaverunt totam Slesiam et Poloniam*”; „*Anno incarnationis Domini 1241. tercia feria post octavas pasche, scilicet 5. Ydus Aprilis fuit prelium in Walstat cum Thartaris, in quo pie memorie filius ducis Henrici pissimi principis cum barba, qui fundavit Trebnicyam, et sancte Hedwigis occubuit*” „*Anno Domini 1241 duc Henricus, filius sancte Hedwigis,*

Catalogus Pontificum et Imperatorum Romanorum, 1866, p. 364; *Annales Cracovienses*, 1866, p. 666; *Canonici Sambiensis*, 1866, p. 698; *Annales Halesbrunnenses Maiores*, 1879, p. 44; *Annales Burghausenses*, 1879, p. 62; *Gilberti Chronicon*, 1879, p. 138; *Ex Iohannis de Tayster*, 1888, p. 588; *Annales Lundenses*, 1925, p. 208; *Annales Bawarici*, 1896, p. 3; *Cronica Boemorum*, 1896, p. 41; *Rocznik Malopolski*, 1878, p. 166; *Rocznik Gryzowski*, 1878, p. 696; *Rocznik Gornoslaski*, 1878, p. 714; *Excerpta*, 1741, col. 993; *Thüringische Fortsetzung*, 1877, p. 293.

occisus est a Thrataris circa Legnicz in Walstat"; „Anno Domini 1241 Tartari devastaverunt terram Slezie, et ducem Heinricum, filium predicti ducis Heinrici cum barba, occiderunt in bello prope Lignitz in loco, qui vocatur Walstat”; „Anno Domini 1241 Tartari devastaverunt terram Slezie, et ducem Hynricum, filium beate Hedwigis, occiderunt in bello prope Ligenitz in loco, qui vocatur Walstat”; „Hoc tempore gentes Scythicae et Cumanicae sive Tartaricae Ungariam, Poloniam et Sleziam petentes intraverunt et civitates, villas ac opida inhumaniter devastaverunt. Qui cum pervenissent prope Lignicz ad locum, qui nunc dicitur Wolstat, ibidem Christo fidelis princeps cum suis crudelissimae genti occurrens pro fide catholica fortites occubuit” etc⁶.

În aceeași categorie de izvoare se înscriu relatările altor autori. Avem aici în vedere informațiile transmise de lucrările lui Simonis de Keza, Philippe Mouskes, Juzjani, Ptolomeus de Lucca, Albericus de Trium Fontium, Johannes von Winterthurn; Roger Bacon și alții, precum și de o serie de cronici maghiare, între care *Chronicon Pictum Vindobonense*, *Chronicon Poseniense*, *Cronicon Budense* sau *Chronicon Dubnicense*⁷.

⁶ *Annalium Pragensium*, I, 1851, p. 171; *Annales Mellicenses*, 1851, p. 504; *Continuatio Lambacensis*, 1851, p. 559; *Continuatio Garstensis*, 1851, p. 597; *Annales Sancti Rudberti*, 1851, p. 787-788; *Annales Erphordenses*, 1859, p. 34; *Annales Stadenses*, 1859, p. 387; *Annales Wormatienses*, 1861, p. 46-47; *Annales Breves Wormatienses*, 1861, p. 75; *Annales Sancti Trudperti*, 1861, p. 294; *Annales Scheftlarienses Maiores*, 1861, p. 341; *Annales Scheftlarienses Minores*, 1861, p. 344; *Notae Althahenses*, 1861, p. 422; *Heinrici de Heimbürg*, 1861, p. 714; *Annales S. Iustinae*, 1866, p. 158; *Ryccardi de sancto Germano*, 1864, p. 146-147; *Ryccardi de Sancto Germano*, 1866, p. 380-381; *Annales Wratislavienses antiquae*, 1866, p. 527; *Annales Wratislavienses Maiores*, 1866, p. 532; *Annales Cisterciensium*, 1866, p. 545; *Annales Lubenses*, 1866, p. 549; *Chronicon Polono-Silesiacum*, 1866, p. 565, 568; *Continuatio ex speculi naturalis*, 1879, p. 162; *Chronica Minor*, 1879, p. 199; *Chronicon Bavaricum*, 1879, p. 224; *Balduini Ninovensium Chronicon*, 1880, p. 543; *Sifridi Presbyteri de Balnhusin*, 1880, p. 703-704; *Ex Annalibus S. Medardi*, 1882, p. 522; *Annales Sandivogii*, 1925, p. 428; *Rocznik Lubijski*, 1878, p. 707; *Cronica S. Petri*, 1896, p. 395; *Rocznik Franciszkanski*, 1878, p. 48; *Rocznik wroclawski dawny*, 1878, p. 681; *Rocznik wroclawski wiekszy*, 1878, p. 688; *Rocznik Cystersow Henrykowskich*, 1878, p. 701; *Nagrobki xiazat szlaskich*, 1878, p. 712; *Kronika Szlaska skrocona*, 1878, p. 725; Moses 2001, p. 28, 118.

⁷ Simonis de Keza 1935, II, IV, 12; Mouskes 1838, p. 681; Juzjani 1881, p. 1164-1172; *Chronicon pictum*, 1937, p. 96, 219; *Chronicon Poseniense*, 1852, p. 37; *Chronicon Poseniense*, 1885, p. 36; *Chronicon Budense*, 1838, p. 199-200; *Chronicon Dubnicense*, 1884, p. 104; *Ptolemaei Lucensis*, 1727, col. 1132; *Tholomeus von Lucca*, 1930, p. 10, 117, 124; *Alberici monachi*, 1698, p. 564;

A treia categorie de izvoare literare le include pe cele care prezintă detaliat marea invazie mongolă. Conținutul textelor este mult mai elaborat și mai amplu. În cuprinsul lor acestea includ informații referitoare la aspecte diferite ale invaziei mongole, precum efectivele angajate de beligeranți, componența comandamentului mongol și zonele de operații ale comandanților mongoli, direcțiile de deplasare și de acțiune ale forțelor mongole, orașe și cetăți asediate și cucerite, situația populației locale, soarta conducătorilor, raporturile învingătorilor cu învinșii etc. Considerăm necesar să facem și aici precizarea că, cu puține excepții, respectivele izvoare nu abordează marea invazie mongolă în ansamblul său, ci, aproape exclusiv, ele relatează evenimentele consumate în ariile geografice din care provin.

În acest punct al demersului nostru considerăm util și necesar să facem câteva precizări. Izvoarele din această categorie sunt inegale ca valoare istorică prin conținutul informațiilor transmise. Unele dintre ele includ chiar elemente fanteziste în prezentarea evenimentelor. În pofida acestor neajunsuri, abordate cu rigoare și spirit critic, izvoarele literare din această categorie contribuie în mod decisiv la conturarea unei imagini cât mai complete și mai integratoare a marii invazii mongole în Europa din 1236-1242⁸.

Johannes von Winterthur, 1924, p. 4; Bacon 1900, p. 370-371; *Commissiones* 1880, p. 227.

⁸ Rashid al-Din 1971, p. 56-71; Rogerius 1935, p. 21-57, 59-97; Juvaini 1997, p. 268-271; Pian del Carpine 1913, p. 78-79, 82-86; Plan Carpin 1830, p. 181, 184-185; Plano Carpini 1903, p. 58, 87-88, 120, 121-122; Plano Carpini 1955, p. 26-27, 29-31; Plano Carpini 1996, p. 64-65, 67-69; Bretschneider 1910, p. 308-332; *The Galician-Volynian Chronicle*, 1973, p. 46-52; *The Chronicle of Novgorod*, 1914, p. 81-83; *Anonymi Loebiensis Chronicon*, 1721, col. 815-186; *Anonymi Chronicon Austriacum*, 1793, p. 245; *Continuatio Sancrucensis II*, 1851, p. 640-641; *Annales Monasterii de Waverleia*, 1865, p. 324-325; *Annales Silesiaci*, 1866, p. 540; *Annales Silesiaci*, 1878, p. 678-679; *Annales Capituli Cracoviensis*, 1866, p. 598; *Martini Oppaviensis Chronicon*, 1872, p. 472; *Annales Frisacenses*, 1879; Hurmuzaki-Densusianu 1887, p. 188, nr. CXLIV; *Gesta Treverorum. Continuatio IV*, 1879, p. 403-404; *Anonymi Chronicon Rhythmicum*, 1880, p. 360; *Ex historiae Regum Franciae*, 1882, p. 6-3-604; *Annales Posnaniensis*, 1925; *Carmina de Regno Ungariae*, 1925, p. 601-607; *De Invasione Tartarorum*, 1925, p. 599-600; *Boguphali II Episcopi*, 1872, p. 561; *Rocznik Wielkopolski*, 1878, p. 9; *Rocznik Swietokrzyski*, 1878, p. 71-72; *Zdarzenia godne pamieci*, 1878, p. 306-307; *Katalogi biskupow krakowskich*, 1878, p. 358-359; *Kronika ksiazat polskich*, 1878, p. 489; *Kronika polska*, 1878, p. 594, 643, 651; *Kronika Sarmacyey Europskiby*, 1768, p. 51-53; Długosz 1997, p. 177-184; Dandolo 1728, p. col. 354; Dandolo 1900, p. 299; Torsellus 1611, p. 235-236; Torsello, 2016, p. 374-376; Bonfinius, 1581, p. 292-300; Paris 1840, p. 143-145, 148-153, 175.

O caracteristică a izvoarelor literare analizate este inconsecvența lor în privința datării marii invazii mongole în Europa. Chiar dacă majoritatea dintre ele o datează în anii 1241-1242, altele o plasează în secolul al XII-lea, dar și în diferiți ani ai deceniilor al patrulea și al cincilea, unele chiar în deceniul al șaselea al secolului al XIII-lea⁹.

Considerații finale. Marea invazie mongolă în Europa din 1236-1242 și-a aflat reflectarea în numeroase izvoare literare: anale, cronici, relatări, poeme literare, contemporane sau tardive. Acestea provin dintr-un areal geografic vast și din arii de civilizație diferite. Disponem, astfel, de izvoare literare din spațiul chinezesc, musulman, est-european ortodox (rusesc), precum și din cel vest-european, de confesiune catolică (polonez, maghiar, german, italian, francez, englez etc). În funcție de cantitatea și calitatea informațiilor comunicate, respectivele izvoare pot fi grupate în trei mari categorii: **a)** care doar înregistrează marea invazie mongolă; **b)** care oferă o serie de informații sumare referitoare la desfășurarea marii invazii mongole; **c)** care transmit informații detaliate referitoare la desfășurarea acesteia.

O caracteristică a izvoarelor literare analizate este inconsecvența lor în privința datării marii invazii mongole în Europa. Majoritatea dintre ele o datează în anii 1241-1242. Altele o plasează în secolul al XII-lea, dar și în diferiți ani ai deceniilor al patrulea și al cincilea, unele chiar în deceniul al șaselea, al secolului al XIII-lea.

---

⁹ A se vedea notele 5-8.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare

- Alberici monachi 1698** – Alberici monachi Trium Fontium, *Chronicon*, edidit G.G. Leibnitio, Lipsiae, MDCIIC.
- Annales Bawarici, 1896** – *Annales Bawarici et Austriaci breves*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXX, p. I, Hannoverae, MDCCCXCVI.
- Annales Breves Wormatienses, 1861** – *Annales Breves Wormatienses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Burghausenses, 1879** – *Annales Burghausenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.
- Annales Capituli Cracoviensis, 1866** – *Annales Capituli Cracoviensis et Annales Cracovienses compilati*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Cisterciensium, 1866** – *Annales Cisterciensium in Heinrichow*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Colmarienses Minores, 1861** – *Annales Colmarienses Minores*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Cracovienses, 1866** – *Annales Cracovienses Breves*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Erphordenses, 1859** – *Annales Erphordenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVI, Hannoverae, MDCCCLVIII.
- Annales Frisacenses, 1879** – *Annales Frisacenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.

- Annales Halescrunnenses Maiores, 1879*** – *Annales Halescrunnenses Maiores*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.
- Annales Lubenses, 1866*** – *Annales Lubenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Lundenses, 1925*** – *Annales Lundenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIX, Leipzig, 1925.
- Annales Mechovienses, 1866*** – *Annales Mechovienses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Mellicenses, 1851*** – *Annales Mellicenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. IX, Hannoverae, MDCCCLI.
- Annales Moguntini, 1861*** – *Annales Moguntini*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Monasterii de Waverleia, 1865*** – *Annales Monasterii de Waverleia (A.D. 1-1291)*, în „Annales Monastici”, vol. II: „Annales Monasterii de Wintonia (A.D. 519-1277)”, „Annales Monasterii de Waverleia (A.D. 1-1291)”, edited by H.E. Luard, London, 1865.
- Annales Polonorum, 1866*** – *Annales Polonorum*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Posnaniensis, 1925*** – *Annales Capituli Posnaniensis*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIX, Leipzig, 1925.
- Annales Ryenses, 1859*** – *Annales Ryenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVI, Hannoverae, MDCCCLVIII.
- Annales S. Iustinae, 1861*** – *Annales S. Iustinae Patavini*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.

- Annales Sancti Georgii, 1861* – *Annales Sancti Georgii in Nigra Silva*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Sancti Rudberti, 1851* – *Annales Sancti Rudberti Salisburgenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. IX, Hannoverae, MDCCCLI.
- Annales Sancti Trudperti, 1861* – *Annales Sancti Trudperti*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Sandivogii, 1925* – *Annales Sandivogii*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIX, Leipzig, 1925.
- Annales Saxonici, 1859* – *Annales Saxonici*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVI, Hannoverae, MDCCCLVIII.
- Annales Scheftlarienses Maiores, 1861* – *Annales Scheftlarienses Maiores*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Scheftlarienses Minores, 1861* – *Annales Scheftlarienses Minores*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Silesiaci, 1866* – *Annales Silesiaci compilati*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Silesiaci, 1878* – *Annales Silesiaci compilati*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Annales Silesiae Superioris, 1866* – *Annales Silesiae Superioris*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Stadenses, 1859* – *Annales Stadenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVI, Hannoverae, MDCCCLVIII.
- Annales Terrae Prussicae, 1866* – *Annales Terrae Prussicae*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.

- Annales Veterocellenses, 1859*** – *Annales Veterocellenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVI, Hannoverae, MDCCCLVIII.
- Annales Wormatienses, 1861*** – *Annales Wormatienses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Annales Wratislavienses antiqui, 1866*** – *Annales Wratislavienses antiqui et Annales Magistratus Wratislaviensis*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annales Wratislavienses Maiore, 1866*** – *Annales Wratislavienses Maiores*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Annalium Pragensium, I, 1851*** – *Annalium Pragensium pars I*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. IX, Hannoverae, MDCCCLI.
- Anonymi Chronicon Austriacum, 1793*** – *Anonymi Chronicon Austriacum*, în „Rerum Austriacarum Scriptores”, vol. II, edidit A. Rauch, Vindobonae, MDCCXCIII.
- Anonymi Chronicon Rhythmicum, 1880*** – *Anonymi Chronicon Rhythmicum*, în *Chronicon Rhythmicum Austriacum*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXV, Hannoverae, MDCCCLXXX.
- Anonymi Leobensis Chronicon, 1721*** – *Anonymi Leobensis Chronicon libris sex comprehensum, a Christo Nato usque ad Annum Eiusdem MCCCLIII*, în „Scriptores Rerum Veteres ac Genuini, quotquot ex Austriae Vicinarumque”, edidit H. Pez, Lipsiae, MDCCXXI.
- Bacon 1900** – R. Bacon, *The Opus Majus*. Edited by J.H. Bridges, vol. I, London-Edingurgh-Oxford, 1900.
- Balduini Ninovensius Chronicon, 1880*** – *Balduini Ninovensius Chronicon*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXV, Hannoverae, MDCCCLXXX.
- Boguphali II Episcopi, 1872*** – *Boguphali II Episcopi Posnaniensis Chronicon Poloniae, cum continuatione Basconis custodis*

Posnaniensis, în „*Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski*”, t. II, Lwow, 1872.

Bretschneider 1910 – E. Bretschneider, *Medieval Researches from Eastern Asiatic Sources*, vol. I, London, 1910.

Bonfinius 1581 – Antonii Bonfinii, *Rerum Ungaricarum Decades Quator cum Dimidia*. Omnia nunc denuo recognita, emendata et auctata per Ioan. Sambucum, Francofurti, MDLXXXI.

Canonici Sambiensis, 1866 – *Canonici Sambiensis Annales*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum*”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.

Carmina de Regno Ungariae, 1925 – *Carmina de Regno Ungariae destructo per Tartaros*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum*”, t. XXIX, Leipzig, 1925.

Catalogus Pontificum et Imperatorum Romanorum, 1866 – *Catalogus Pontificum et Imperatorum Romanorum, ex Casinensi, ut videtur, sumptus, a pluribus continuatus*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum*”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.

Commissiones, 1880 – *Commissiones et relationes venete*, t. III. *Anorum 1553-1571*, collegit et digessit S. Ljubić, în „*Monumenta Spectatia Historiam Slavorum Meridionalium*”, vol. XI, Zagrabiae, 1880.

Constitutio Admutensis, 1851 – *Constitutio Admutensis*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum*”, edidit G.H. Pertz, t. IX, Hannoverae, MDCCCLI.

Continuatio ex speculi naturalis, 1879 – *Continuatio ex speculi naturalis libro XXXII*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum*”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.

Continuatio Garstensis, 1851 – *Continuatio Garstensis*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum*”, edidit G.H. Pertz, t. IX, Hannoverae, MDCCCLI.

Continuatio Lambacensis, 1851 – *Continuatio Lambacensis*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum*”, edidit G.H. Pertz, t. IX, Hannoverae, MDCCCLI.

- Continuatio Sanrucensis II, 1851*** – *Continuatio Sanrucensis II*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. IX, Hannoverae, MDCCCLI.
- Cheshire 1926-1926** – H.T. Cheshire, *The Great Tartar Invasion of Europe*, în „The Slavonic Review”, V, 1926-1927, p. 89-105;
- Chronica Minor, 1879*** – *Chronica Minor auctore minorita Erphordiensi*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.
- Chronica Mantuana, 1879*** – *Chronica Pontificum et Imperatorum Mantuana*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.
- Chronicon Bavaricum, 1879*** – *Chronicon Imperatorum et Pontificum Bavaricum*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.
- Chronicon Budense, 1838*** – *Chronicon Budense. Post elapsos ab editione prima et rarissima trecentos sexaginta quinque annos, text recognovit Ios. Podhradsky, Budae, 1838.*
- Chronicon Dubnicense, 1884*** – *Chronicon Dubnicense cum codicibus Sambuci Acephalo et Vaticano, cronicisque Vindobonensi Picto et Budensi accurate collatum*, recensuit M. Florianus, Lipsiae, 1884.
- Chronicon pictum, 1937*** – *Chronicon pictum Vindobonense / Cronica pictată de la Viena*, edidit G. Popa-Lisseanu, în „Fontes Historiae Daco-Romanae / Izvoarele istoriei României”, vol. XI, București, 1937.
- Chronicon Polono-Silesiacum, 1866*** – *Chronicon Polono-Silesiacum*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Chronicon Posoniense, 1852*** – *Chronicon Hungarorum Posoniense*, Budae, MDCCCLII.
- Chronicon Posoniense, 1885*** – *Chronicon Posoniense*, în „Chronica Minora”, recensuit M. Florianus, Budapestini, 1885.
- Cronica Boemorum, 1896*** – *Cronica Boemorum auct. canonico S. Blasii Brunsvicensis*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXX, p. I, Hannoverae, MDCCCXCVI.

- Cronica S. Petri, 1896** – *Cronica S. Petri Erfordensis Moderna*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXX, p. I, Hannoverae, MDCCCXCVI.
- Dandolo 1728** – Andreae Danduli Venetorum Ducis, *Chronicon Venetum a pontificatu Sancti Marci ad Annum usque MCCCXXXIX succedit Raphaini Caresini Continuatio Usque ad Annum MCCCLXXXVIII*, în „Rerum Italicarum Scriptores”, edidit L.A. Muratoris, t. XII, Mediolani, MDCCXXVIII.
- Dandolo 1900** – Andreae Danduli Ducis Venetiarum, *Chronica per extensum Descripta aa. 46-1280 d.C.*, a cura di Ester Pastorello, în „Rerum Italicarum Scriptores. Raccolta degli storici italiani dal cinquecento al millecinquecento”, t. XII, ordinata da L.A. Muratori, Bologna, 1900.
- De Invasione Tartarorum, 1925** – *De Invasione Tartarorum fragmentum*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIX, Leipzig, 1925.
- Dlugosz 1997** – *The Annales of Jan Dlugosz. Annales seu cronicae incliti regni Poloniae*. An English abridgement by M. Michael. With commentary by P. SmithCharlton, Chichester, 1997.
- Ellenhardi Annales, 1861** – *Ellenhardi Argentinensis Annales a. 1228-1261*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Ex Annalibus S. Medardi, 1882** – *Ex Annalibus S. Medardi*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXVI, Hannoverae, MDCCCLXXXII.
- Excerpta, 1741** – *Excerpta ex Chronico Jordani. Ab Anno circiter DCCCL usque ad MCCCXX*, în „Antiquitates Italicae Medii Aevi sive Dissertationes”, editis L.A. Muratorio, t. IV, Mediolani, MDCCXLI.
- Ex historiae Regum Franciae, 1882** – *Ex historiae Regum Franciae continuatione Parisiensi*, în în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXVI, Hannoverae, MDCCCLXXXII.
- Ex Iohannis de Tyster, 1888** – *Ex Iohannis de Tyster Annalibus*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXVIII, Hannoverae, MDCCCLXXXVIII.

- Gesta Treverorum. Continuatio IV, 1879*** – *Gesta Treverorum continuata. Continuatio quarta*, în în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.
- Gilberti Chronicon, 1879*** – *Gilberti Chronicon Pontificum et Imperatorum Romanorum*, în în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXIV, Hannoverae, MDCCCLXXIX.
- Heinrici de Heimburg, 1861*** – *Heinrici de Heimburg Annales*, în în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Hermani Altahenses Annales, 1861*** – *Hermani Altahenses Annales*, în în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.
- Hurmuzaki-Densusianu 1887*** – *Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki*, vol. I, p. I. 1199-1345, culese și însoțite de note și variante de Nic. Densusianu, București, 1887.
- Johannes von Winterthur, 1924*** – Johannes von Winterthur, *Die Chronik*, in verbindung mit C. Brun, herausgegeben von Fr. Baethgen, în în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptores Rerum Germanicarum”, Nova Series, t. III, Berolini, MCMXXIV.
- Juvaini 1997*** – ‘Ala-as-Din ‘Ata-Malik Juvaini, *The History of the World Conqueror*. Translated by J.A. Boyle, Manchester, 1997.
- Juzjani 1881*** – Minhaj al-Siraj Juzjani, *Tabakat-i-Nasiri: A general history of the Muhammadan dynasties of Asia, including Hindustan; from A. H. 194 (810 A.D.) to A.H. 658 (1260 A.D.) and the irruption of the infidel Mughals into Islam*, translated by H.G. Raverty, vol. II, London, 1881.
- Katalogi biscopow krakowskich, 1878*** – *Katalogi biscopow krakowskich*, în în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Kronika ksiazat polskich, 1878*** – *Kronika ksiazat polskich*, în în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Kronika polska, 1878*** – *Kronika polska*, în în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.

Kronika Sarmacyey Europskiby, 1768 – *a Kronika Sarmacyey Europskiby*, Przez Al. Gwagnina, Warszawie, 1768.

Kronika Szlaska skrocona, 1878 – *Kronika Szlaska skrocona (Cronica silesiae abbreviata)*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.

Martini Opaviensis Chronicon, 1872 – *Martini Oppaviensis Chronicon Pontificum et Imperatorum*, în în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XXII, Hannoverae, MDCCCLXXII.

Moses 2001 – M. Moses, *Mai multe întâmplări alese și vrednice de luat în seamă, care s-au petrecut în Ungaria și Transilvania începând cu vremea când a fost anul 373 / Ettliche furnembste und merkliche Geschichten, so in Ungern und Siebenbürgen geschehen sindt sezdt der Zeit hehr 373*, în vol „Doi cronicari ardeleni din secolul al XVII-lea / Zwei Siebenbürger Chronisten aus dem 17. Jahrhundert, studiu și ediție de C. Feneșan / Erläutert und herausgegeben von C. Feneșan, Timișoara / Temeswar, 2001.

Mouskes 1838 – Ph. Mouskes, *Chronique rimée*, publiée par le Baron De Reittenberg, Bruxelles, 1838.

Nagrobki xiazat szlaskich, 1878 – *Nagrobki xiazat szlaskich*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.

Notae Altahenses, 1861 – *Notae Altahenses*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVII, Hannoverae, MDCCCLXI.

Notae S. Clarae, 1866 – *Notae monialium S. Clarae*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.

Paris 1840 – M. Paris, *Grande Chronique*, traduite en français par A. Huillard-Bréholles; t. V; Paris, 1840.

Pian del Carpine 1913 – F. Giovanni Pian del Carpine, *Historia Mongalorum*, în G. Pullé, *Historia Mongalorum. Viaggio di F. Giovanni da Piano del Carpine ai Tartarin el 1245-47*, Firenze, 1913.

- Plan Carpin 1830** – *Relation du voyage de Jean du Plan Carpin en Tartarie*, în „Voyages de Benjamin de Tudelle, autour du monde, commencé l’an 1173, de Jean du plan Carpin ; en Tartarie, du frère Ascelin et de ses compagnons vers la Tartarie, de Guillaume de Rubruquis, en Tartarie et en Chine, en 1253”, Paris, 1830.
- Plano Carpini 1903** – *Libellus historicus Ioannis de Plano Carpini, qui missus est Legatus ad Tartaros anno Domnini 1246 / The voyage of Johannes de Plano Carpni unto the Northeast parts of the world, in the yeere of our Lord, 1246*, în *The Texts and Version of John de Plano Carpini and Willian de Rubruquis*, edited by R. Beazley, London, MDCCCIII.
- Plano-Carpini 1955** – John of Plano Carpini, *History of the Mongols*, în vol. „The Mongol Mission. Narratives and Letteres of the Franciscan Missionaries in Mongolia and China in the Thirteenth and Fourteenth Centuries”, edited and with An Introduction by Chr. Dawson, New York, 1955.
- Plano Carpini 1996** – Friar Giovanni Di Plano Carpini, *The Story of the Mongols whom we call the Tartars*. Translated with an Introduction by E. Hildinger, Boston 1996.
- Ptolomei Lucensis 1727** – Ptolomei Lucensis, *Historia Ecclesiastica*, în „*Rerum Italicarum Scriptores*”, colleguit L.A. Muratorius, t. XI, Mediolani, MDCCXXVII.
- Rashid al-Din 1971** – Rashid al-Din, *The Successors of Genghis Khan*. Translated by J.A. Boyle, New York-London, 1971.
- Rocznik Cystersow Henrykowskich, 1878** – *Rocznik Cystersow Henrykowskich*, în „*Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski*”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik Franciszkanski, 1878** – *Rocznik Franciszkanski Krakowski*, în „*Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski*”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik Gornoslaski, 1878** – *Rocznik Gornoslaski*, în „*Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski*”, t. III, Lwow, 1878.

- Rocznik Gryowski, 1878** – *Rocznik Gryowski Wiekszy*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik Lubiaski, 1878** – *Rocznik Lubiaski*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik Malopolski, 1878** – *Rocznik Malopolski*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik Swietokrzyski, 1878** – *Rocznik Swietokrzyski*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik Wielkopolski, 1878** – *Rocznik Wielkopolski*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik wroclawski dawny, 1878** – *Rocznik wroclawski dawny i rocznik magistratu wroclawskiego*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Rocznik wroclawski wielszy, 1878** – *Rocznik wroclawski wielszy*, în „Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski”, t. III, Lwow, 1878.
- Rogierius 1935** – Rogerii, *Carmen Miserabile* / Rogerius, *Cântecul de jale*, edidit G. Popa-Lisseanu, în „Fontes Historiae Daco-Romanorum / Izvoarele istoriei românilor”, vol. V, București, 1935.
- Ryccardi de Sancto Germano, 1864** – Ryccardi de Sancto Germano notarii *Chronica*, în „Scriptores Rerum Germanicarum in usum Scholarum. Ex Monumentis Germaniae. Historicis Recudi Fecit”, edidit G.H. Pertz, Hannoverae, 1864.
- Ryccardi de Sancto Germano, 1866** – Ryccardi de Sancto Germano notarii *Chronica*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, edidit G.H. Pertz, t. XVIII, Hannoverae, MDCCCLXVI.
- Sifridi Presbyteri de Balhusin, 1880** – *Sifridi Presbyteri de Balnhusin Historia Universalis et Compendium Historiarum*, în „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. XXV, Hannoverae, MDCCCLXXX.

Simonis de Keza 1935 – Simonis de Keza, *Chronicon Hungaricum*, edidit G. Popa-Lisseanu / Simon de Keza, *Cronica ungurilor*, readucere de G. Popa-Lisseanu, în „*Fontes Historiae Daco-Romanorum / Izvoarele istoriei României*”, vol. IV, București, 1935.

The Chronicle of Novgorod, 1914 – *The Chronicle of Novgorod 1016-1471*. Translated by R. Michell and N. Forbes. With a Introduction by R. Beazley, and an account of the text by A.A. Shakhmatov, London 1914.

The Galician-Volynian Chronicle, 1973 – *The Galician-Volynian Chronicle*. A annotated translation by G.A. Perfercky, în „*The Hypatian Codex*”, II, München, 1973.

The Secret History, 1982 – *The Secret History of the Mongols. For the First Time*. Done into English out of Original Tongue and Provided with an Exegetical Commentary by Fr. W. Cleaves, vol. I, Cambridge, Massachusetts, London, 1982.

The Secret History of the Mongols 2005 – *The Secret History of the Mongols. The Life and Times of Chinggis Khan*. Translated, Annotated and With Introduction by Urgunge Onon, London and New York, 2005.

The Secret History of the Mongols 2015 – *The Secret History of the Mongols. A Mongolian Epic Chronicle of the Thirteenth Century*. Translated by Igor de Rachewiltz, Shorter Version. Edited by J.C. Street, 2015.

Tholomeus von Lucca, 1930 – Tholomeus von Luca, *Die Annalen*, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptores Rerum Germanicarum*”, Nova Series, t. VIII, Berolini, MCMXXX.

Thomas of Split 2006 – Thomae Archidiaconi Spalatensis, *Historia Salonitanorum arque Spalatinorum Pontificum* / Archideacon Thomas of Split, *History of the Bushops of Salona and Split*. Latin text by Olga Perić. Edited, translated and annotated by. D. Karbic, Mirjana Matijevic Sokol and J.R. Sweeney, Budapest-New York, 2006.

Thüringische Fortsetzung, 1877 – *Thüringische Fortsetzung*, în *Fortsetzungen der Sächsischen Weltchronik*, în „*Deutsche Chroniken und Andere Geschichtsbücher des Mittelalters*”, vol. II, în „*Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum qui*

Vernacula Lingua usi sunt”, t. II, Hannoverae, MDCCCLXXVII.

Torsello 2016 – Marino Sanudo Torsello, *The Book of the Secrets of the Faithful of the Cross. Liber Secretorum Fidelium Crucis*. Translated by P. Lock, London and New York, 2016.

Torsellus 1611 – Marinus Santus dictus Torsellus, *Liber Secretorum Fidelium Crucis super Terrae Sanctae recuperatione et conservatione quo et Terrae Sanctae Historia ab Origine*, în „*Orientalis Historiae*, t. II, Hanoviae, MDCXI.

Zdarzenia godne pamieci, 1878 – *Zdarzenia godne pamieci*, în în „*Monumenta Poloniae Historica / Pominiki Dziejowe Polski*”, t. III, Lwow, 1878.

Lucrări generale și speciale

Billé 2014 – F. Billé, *Batu Khan*, în „*Berkshire Dictionary of Chinese Biography*”. Editor in Chief by K. Brown, vol. 2, Berkshire Publishing Group, Great Barrington, Massachusetts, 2014, p. 748-760.

Burgan 2009 – M. Burgan, *Empire of the Mongols*, New York, 2009.

Curtin 1908 – J. Curtin, *The Mongols in Russia*, Boston, 1908.

D’Ohsson 1834 – C. D’Ohsson, *Histoire des Mongols depuis Tchinguis-Khan jusqu’a Timour Bey ou Tamerlan*, t. II, La Haye et Amsterdam, 1834.

Epure 2004 – Violeta-Anca Epure, *Invazia mongolă în Ungaria și în spațiul românesc*, în „*ROCSIR. Revista Romana de Studii Culturale (pe Internet)*”, 1-2, 2004, p. 13-26.

Gonța 2010 – Al. I. Gonța, *Românii și Hoarda de Aur 1241-1502*, Iași, 2010.

Grecov, Iacubovschi 1953 – B.D. Grecov, A.I. Iacubovschi, *Hoarda de Aur și decăderea ei*, București, 1953.

Grousset 1922 – R. Grousset, *Histoire de l’Asie. III. Le monde mongol et le Japon*, Paris, MCMXXII.

Grousset 2006 – R. Grousset, *L’empire des steppes. Attila, Gengis-Khan, Tamerlan*, Chicoutimi, Québec, 2006.

- Jackson 2014** – P. Jackson, *The Mongols and the West 1221-1410*, London-New York, 2015.
- Laszlovszky, Pow, Romhányi, Ferenczi, Pinke 2018** – J. Laszlovszky, St. Pow, Beatrix F. Romhányi, L. Ferenczi, Z. Pinke, *Contextualizing the Mongol Invasion of Hungary in 1241-42: Short- and Long-Term Perspectives*, în „Hungarian Historical Review, 7, 2018, p. 419-450.
- Marcello 2002** – L. Marcello, *Sălbatică „civilizație„ a stepelor*, traducere de Liana Gomboșiu, București, 2002.
- Maiorov 2016a** – Al. V. Maiorov, *The Mongol Invasion of South Rus' in 1239-1240s: Controversial und Unresolved Questions*, în „Journal of Slavic Military Studies”, 29, 2016, 3, p. 473-499.
- Maiorov 2016b** – Al. V. Maiorov, *The Mongolian Capture of Kiev: The Two Date*, în „Slavonic and East European Review”, 94, 2016, 4, p. 702-714.
- Majorov 2017a** – Al. Majorov, *The Conquest of Rusian Lands in 1237-1240*, în vol. „The Golden Horde in World History”,. Editors R. Khakimov, Marie Favereau, Kazan, 2017, p. 86-110.
- Majorov 2017b** – Al. Majorov, *The Campaign of Conquest of Central Europe: Military Force and Secret Diplomacy*, în vol. „The Golden Horde in World History”,. Editors R. Khakimov, Marie Favereau, Kazan, 2017, p. 110-134.
- Minorsky 1952** – V. Minorsky, *Caucasica III: The Alan Capital Mangas and the Mongol Campaigns*, în „Bulletin of the School of Oriental African Studies. University of London”, 14, 1952, 2, p. 221-238.
- Morrison 2015** – K.S. Morrison, *The Fall of Kiev. 6 December 1240 AD*, în „Montview Liberty University Journal of Undergraduate Research”, 1, 2015, 1, art. 2, p. 1-14.
- Pullé 1913** – G. Pullé, *Historia Mongalorum. Viaggio di F. Giovanni da Piano del Carpine ai Tartarin el 1245-47*, Firenze, 1913.
- Rady 1991** – M. Rady, *The Mongol Invasion of Hungary*, în „Medieval World”, November/December 1991, p. 39-46.

- Ronay 1978** – G. Ronay, *The Tartar Khan's Englishman*, London, 1978, pe <https://epdf.pub/queue/the-tartar-khans-englishman.html> (accesat: 01.07.2019).
- Sacerdoțeanu 1933** – A. Sacerdoțeanu, *Marea invazie tătară și sud-estul european*, București, 1933.
- Sinor 1999** – D. Sinor, *The Mongols in the West*, în „Journal of Asian History”, 33, 1999, 1, p. 1-44.
- Sophoulis 2015** – P. Sophoulis, *The Mongol Invasion of Croatia and Serbia in 1242*, în „Fragmenta Hellenoslavica”, 2, 2015, p. 251-277.
- Spinei 1999** – V. Spinei, *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Iași, 1999.
- Spinei 2003** – V. Spinei, *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the Thirteenth Century*. Translated by Diana Bădulescu, Cluj-Napoca, 2003.
- Sweeney 1987** – J.R. Sweeney, *Thomas of Spalato and the Mongols: A Thirteenth-Century Dalmatian view of Mongol Customs*, în „Florilegium”, vol. 4, edited by M. Gervers, Toronto, 1982, p. 156-183.
- Tatár 2012** – Sarolta Tatár, *Roads used by the Mongols into Hungary, 1241-1242*, în „Proceedings of the 10th International Congress of Mongolists”, vol. I. „Prehistoric and Historical Periods of Mongolia's Relations with Various Civilizations”, Ulanbaatar, 2012, p. 334-341.
- Weatherford 2004** – J. Weatherford, *Genghis Khan and the Making of the Modern World*, New York, 2004, pe <http://flibusta.site/b/403711/read>.
- Weatherford 2017** – J. Weatherford, *Genghis han și nașterea lumii moderne*, București, 2017.
- Zimonyi 2014** – I. Zimonyi, *The Mongol Campaigns against Eastern Europe*, în Idem, „Medieval Nomads in Eastern Europe”, București-Brăila, 2014, p. 325-352.